

Z ČINNOSTI VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

Kancelář veřejného ochránce práv zpracovala leták o podávání správních žalob proti úřadům, o jehož vydání informuje na svých webových stránkách. Část tohoto textu Vám v rámci dlouholeté spolupráce s Kanceláří přinášíme i na našich stránkách.

red.

Správní žaloba může být vhodným nástrojem obrany v případě, kdy i po vyčerpání řádných opravných prostředků stále přetrvávají pochybnosti o správnosti rozhodnutí správního orgánu. Informace o tom, jak správní žalobu podat a za jakých podmínek, je možné najít v letáku veřejné ochránkyně práv.

Veřejná ochránkyně práv může prověřit postup úřadů a upozornit na nedostatky, ale její závěry mají pouze doporučující charakter. Soudní rozhodnutí je naproti tomu pro úřad závazné.

Správní žaloba může být velmi účinná v případech, kdy je ve sporu klíčovým prvkem například posouzení zdravotního stavu. V rámci řízení před soudem může být totiž zdravotní stav znovu přezkoumán a zhodnocen, soud může zadat i vypracování posudku znalcem. Žaloby ve věcech nemocenského pojištění, důchodového pojištění, státní sociální podpory, veřejného zdravotního pojištění, dávek pro osoby se zdravotním postižením, příspěvku na péči a dávek pomoci v hmotné nouzi jsou navíc osvobozeny od soudního poplatku.

Soudní ochrana proti rozhodnutí správních orgánů

1. Mohu se správnímu rozhodnutí bránit u soudu?

Správní rozhodnutí lze napadnout žalobou u správního soudu (dále jako „správní žaloba“), a to po vyčerpání řádných opravných prostředků (obvykle odvolání), ledaže v konkrétním případě zákon stanoví jinak.

U soudu lze napadnout také pravomocné rozhodnutí správního orgánu o soukromoprávním sporu. Tehdy nejde o správní žalobu a těmto případům se leták nevěnuje.

2. Jaké jsou nezbytné náležitosti správní žaloby?

Z každého úkonu účastníka řízení musí být patrné:

- a) čeho se týká,
- b) kdo jej činí,
- c) proti komu směřuje,
- d) co navrhuje,
- e) datum a podpis.

Žaloba musí kromě uvedených obecných náležitostí úkonu ještě obsahovat:

- a) označení napadeného rozhodnutí a den jeho doručení nebo jiného oznámení žalobci,
- b) označení osob na řízení zúčastněných, jsou-li žalobci známy,
- c) označení výroků rozhodnutí, které žalobce napadá,
- d) žalobní body, z nichž musí být patrné, z jakých skutkových a právních důvodů považuje žalobce napadené výroky rozhodnutí za nezákonné nebo nicotné,
- e) jaké důkazy k prokázání svých tvrzení žalobce navrhuje provést,
- f) návrh výroku rozsudku.

3. Existuje lhůta k podání správní žaloby?

Žalobu je třeba podat do dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu (proti němuž již není možné podat řádný opravný prostředek), pokud zvláštní zákon (týkající se konkrétního správního řízení) nestanoví lhůtu jinou.

4. Kam mám podat správní žalobu?

Pokud není ve zvláštním zákoně stanoveno jinak, je k řízení příslušný krajský soud. Správními žalobami se u těchto soudů zabývají specializované senáty či specializovaní samosoudci.

Místní příslušnost soudu se řídí místem sídla správního orgánu, který ve věci rozhodl v prvním stupni nebo jinak zasáhl do práv toho, kdo se u soudu domáhá ochrany. Pokud tento správní úřad ve skutečnosti sídlí mimo obvod své působnosti, pro účely určení místní příslušnosti soudu se má za to, že má sídlo v obvodu své působnosti.

Odlišně je stanovena místní příslušnost soudu ve věcech sociálního zabezpečení (dávky důchodového pojištění, státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči, dávky pro osoby se zdravotním postižením, dávky péstounské péče, podpora v nezaměstnanosti), ve věcech zaměstnanosti a ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele. V těchto věcech je k řízení místně příslušný soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště či se zdržuje.

5. Musím být při podání správní žaloby zastoupen advokátem?

K podání správní žaloby zastoupení není nutné. Zastoupení je však povinné v řízení o kasační stížnosti před Nejvyšším správním soudem.

6. Je podání správní žaloby zpoplatněno?

Od soudního poplatku jsou osvobozena řízení ve věcech důchodového pojištění, nemocenského pojištění, státní sociální podpory, pojistného na veřejné zdravotní pojištění, pomoci v hmotné nouzi, příspěvku na péči a dávek pro osoby se zdravotním postižením.

V ostatních případech může soud za určitých okolností přiznat osvobození konkrétnímu účastníkovi řízení.

Soudní poplatek za správní žalobu proti rozhodnutí správního orgánu činí 3.000,- Kč. Za žalobu na ochranu před nečinností správního orgánu nebo nezákonným zásahem správního orgánu zaplatíte 2.000,- Kč a za návrh na přiznání odkladného účinku ve správním soudnictví 1.000,- Kč. Soudní poplatek za kasační stížnost činí 5.000,- Kč.

Poplatky ve správním soudnictví najdete pod položkami 18 až 20 v sazebníku poplatků, který je přílohou zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (více také v letáku Soudní poplatky a osvobození od těchto poplatků).

7. Budu muset správnímu orgánu či státu (soudu) nahradit náklady řízení, pokud neuspěji?

Obecně má účastník řízení (včetně správního orgánu) právo na náhradu důvodně vynaložených nákladů řízení (zejména v podobě nákladů právního zastoupení a soudních poplatků) podle rozsahu svého úspěchu (zastoupení správního orgánu advokátem však soud nemusí uznat důvodným).

Ve věcech důchodového pojištění, úrazového pojištění, nemocenského pojištění, pomoci v hmotné nouzi a sociální péče soud správnímu orgánu náhradu nákladů nepřizná ani pro případ úspěchu.

Stát (soud) má proti neúspěšnému účastníkovi právo na náhradu nákladů řízení, které platil (svědecké, znalečné, tlumočné a jiné náklady spojené s dokazováním), není-li tento účastník osvobozen od soudních poplatků (viz otázka č. 6).

8. Odkládá se podáním správní žaloby vykonatelnost správního rozhodnutí?

Pokud zákon nestanoví jinak, žaloba nemá odkladný účinek. Správní soud však na návrh žalobce a po vyjádření žalovaného odkladný účinek přizná, pokud by výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí znamenaly pro žalobce nepoměrně větší újmu, než jaká přiznáním odkladného účinku může vzniknout jiným osobám, a jestliže to nebude v rozporu s důležitým veřejným zájmem. Soudní poplatek za návrh na přiznání odkladného účinku činí 1.000,- Kč.

9. Lze u správního soudu napadat pouze správní rozhodnutí?

Správní žalobou se můžete bránit také proti nečinnosti správního orgánu či nezákonnému zásahu správního orgánu. Dále správní soudy rozhodují ve volebních věcech a ve věcech místního referenda, ve věcech politických stran a politických hnutí, o zrušení opatření obecné povahy (§ 171 a následující správního řádu) pro rozpor se zákonem. Nejvyšší správní soud rozhoduje také kompetenční žaloby. Městský soud v Praze nově rozhoduje také o zrušení služebního předpisu.

10. Je rozhodnutí krajského soudu ve správním soudnictví konečné?

Za určitých okolností se můžete domáhat zrušení pravomocného rozhodnutí

krajského soudu ve správním soudnictví kasační stížností k Nejvyššímu správnímu soudu.

11. Které předpisy upravují řízení před správními soudy?

Na řízení před správními soudy dopadá soudní řád správní (zákon č. 150/2002 Sb.) a v určitém rozsahu také občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb.).

12. Kde najdu více informací o správním soudnictví?

Podrobnější informace o správním soudnictví včetně kontaktů na jednotlivé soudy (s průvodcem řízením a s vyhledávačem zveřejněných rozhodnutí ve správním soudnictví) naleznete na internetových stránkách Nejvyššího správního soudu www.nssoud.cz.

13. Může správní žalobu podat veřejný ochránce práv?

Od 1. ledna 2012 je ochránce oprávněn podat žalobu proti rozhodnutí správního orgánu, pokud prokáže závažný veřejný zájem na podání žaloby (§ 66 odst. 3 soudního řádu správního). Využití žaloby ochránce pečlivě zvažuje, žadatelé nemají na její podání právní nárok (ve své věci mohou správní žalobu uplatnit sami).

© Kancelář veřejného ochránce práv, červenec 2016

Soudní poplatky a osvobození od těchto poplatků

Řešit spory soudní cestou může být velmi nákladné a často se vyplácí najít jiné smírné řešení. Někdy však není zbytí, proto je dobré mít rámcovou představu o výdajích, které Vás čekají, eventuálně odhadnout ztrátu, kterou riskujete.

Základní úvaha je ta, že navrhovatel podá návrh či žalobu. Za ni zaplatí soudní poplatek. Tato platba představuje jeden z jeho nákladů na řízení.

Pokud mu dá soud při řízení za pravdu, pak prohrávající žalovaná strana mu musí zaplatit všechny náklady na řízení, samozřejmě včetně soudních poplatků. Vložené peníze se mu tak vrátí.

Pokud však spor prohraje, nese sám všechny náklady na řízení. Nejenže zaplatí soudní poplatky, ale navíc bude muset zaplatit náklady řízení i žalované straně. O vložené peníze tak přijde.

Náklady řízení se skládají z mnoha položek. Například soudní poplatky, náklady Vaše i Vaší protistrany, výdaje na znalecké posudky, svědky atd. Největší část nákladů řízení tvoří obvykle náklady na právní zastoupení (advokáta).

1. Chci podat žalobu na souseda. Kolik mě to bude stát a jak mohu poplatek zaplatit?

V okamžiku podání návrhu či žaloby soudu vzniká povinnost zaplatit soudní poplatek. Výši poplatku za žalobu a jiné běžné úkony naleznete dále v přehledné tabulce. Poplatek můžete uhradit na účet soudu, v hotovosti na soudu či za určitých podmínek také prostřednictvím kolků.^[1]

2. Jaká je lhůta pro zaplacení soudního poplatku?

Poplatek by měl být zaplacen hned s podáním žaloby. Neuděláte-li to, soud Vás vyzve k zaplacení poplatku a ve výzvě určí náhradní lhůtu k zaplacení. Lhůta tedy může být proměnná. Obvykle však trvá jeden až dva týdny. Pokud zaplatíte poplatek ihned s podáním žaloby, o něco tím urychlíte zahájení svého řízení.

3. Nezaplatím-li poplatek, jaký to má dopad na soudní řízení?

Soud má právo zastavit řízení a věcí se nezabývat, pokud nebyl soudní poplatek zaplacen ani po výzvě. V takové situaci soudu co nejdříve doložte, že jste nemohl/a poplatek bez své viny dosud zaplatit. Soud může rozhodnout o Vašem osvobození od soudních poplatků. Jde-li o výjimečný případ, kdy soud řízení nezastaví,^[2] může být poplatek vymáhán exekučně.

4. Pokud návrh či žalobu vezmu zpět, vrátí se mi soudní poplatek?

Ano, ale snížený o 20 % (nejméně o 1.000,- Kč) a zpravidla za podmínky, že řízení bylo zastaveno před prvním jednáním.

5. Kdy platí náklady řízení protistrana? Může se stát, že budu celé soudní řízení platit ze svého?

Konečné rozhodnutí je vždy na soudu, obecně hradí náklady strana, která spor prohrála. Jestliže byla jedna z nich ve sporu úspěšná jen částečně, soud uloží zaplatit poměrnou část nákladů řízení každé ze stran.

6. Mohu žádat po soudu náhradu nákladů, například ušlé mzdy?

Ano, pokud jste svědek, advokát či soudní znalec. Ne, pokud jste jednou ze stran. V případě svého úspěchu v soudním řízení však můžete požadovat jejich úhradu po protistraně (viz předchozí bod).

7. Za co se soudní poplatky vybírají a kdy vzniká povinnost soudní poplatek zaplatit?

Soudní poplatky se vybírají za celé řízení před soudem (při podání návrhu, žaloby či odvolání) a dále za některé jednotlivé úkony, například pořízení opisu rozsudku či jiné písemnosti.

8. Někdy se za návrh u soudu neplatí. Jak poznám, že je to můj případ?

Některá řízení zahajuje soud i bez návrhu. Pokud přijde návrh v takové věci od Vás, jste osvobozen od poplatku. Jedná se nejčastěji o:

- řízení o určení výživného (včetně zvýšení),
- řízení o určení rodičovství,
- řízení o náhradu škody na zdraví, z pracovního úrazu a nemoci z povolání.

9. Kdy mohu být osvobozen od povinnosti platit soudní poplatek?

Zákon v některých případech osvobozuje od placení soudních poplatků buď jen jednotlivé osoby (navrhovatele) nebo celé řízení (nikdo neplatí nic) – řízení je ve veřejném zájmu (například ochrana dětí, sociální zabezpečení, zbavení svéprávnosti, dědictví). Od poplatku jsou osvobozeny i některé jednotlivé úkony (například sepsání návrhu ve věci péče soudu o nezletilé). Soud může přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků z důvodu tíživé sociální situace, tj. odůvodňují-li to majetkové poměry.

10. Mám si žádat o osvobození od soudních poplatků?

Ano, má to smysl, pokud jste v tíživé sociální situaci. Žádost podejte zároveň s žalobou či návrhem. K posouzení, zda je částečné osvobození od soudních poplatků namístě, je třeba soudu doložit majetkové poměry, nejlépe prostřednictvím formuláře, který od soudu obdržíte po podání žádosti. Osvobození se vztahuje na celé řízení a má i zpětnou účinnost, již zaplacené poplatky se ale nevracejí. Přiznat úplné osvobození od placení soudních poplatků lze jen výjimečně, jsou-li proto zvlášť závažné důvody. Rozhodnutí soudu musí být odůvodněno a je proti němu přípustné odvolání.

Příklady ze sazebníku poplatků^[3]

Položka	Částka
Žaloba na peněžní částku do 20.000,- Kč ^[4]	1.000,- Kč
Žaloba na peněžní částku od 20.000,- do 40 mil. ^[5] Kč	5 % z předmětné částky
Žaloba na nepeněžité plnění	2.000,- Kč
Žaloba týkající se nemovitosti	5.000,- Kč (za každou nemovitost)
Žaloba o rozvod manželství	2.000,- Kč
Návrh na nařízení předběžného opatření	1.000,- Kč
Za návrh na zahájení řízení s návrhem na náhradu nemajetkové újmy v penězích: - do částky 200.000,- Kč včetně - v částce vyšší než 200.000,- Kč	2.000,- Kč 1 % z této částky
Návrh na výkon rozhodnutí do 20.000,- Kč Návrh na výkon rozhodnutí od 20.000,- do 40 mil. Kč Návrh na výkon rozhodnutí vyklizením	1.000,- Kč 5 % z této částky 3.000,- Kč
Vyhotovení opisu rozhodnutí	70,- Kč za každou i započatou stránku
Vyhotovení kopie listin	20,- Kč za každou i započatou stránku
Sepsání podání do protokolu	1.000,- Kč
Kopie elektronických dat, které jsou součástí spisu, na trvalém nosiči	50,- Kč za každý nosič

^[1] Poplatky, které nejsou vyšší než 5.000,- Kč, lze platit kolkovými známkami. Kolkovými známkami nelze poplatek platit za návrh na vydání elektronického platebního rozkazu a za zápis skutečnosti do veřejného rejstříku provedený notářem.

^[2] Ve výjimečných případech řízení nezastaví, např. pokud je nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by poplatníku mohla vzniknout újma, a poplatník ve lhůtě určené soudem ve výzvě sdělí soudu okolnosti, které toto nebezpečí osvědčují, a doloží, že bez

své viny nemohl poplatek dosud zaplatit. Některé poplatky jsou splatné až po vydání rozhodnutí, kterým byla uložena povinnost zaplatit poplatek (např. poplatek v souvislosti s rozhodnutím soudu o návrhu na nařízení předběžného opatření), proto ani nezaplacení nepovede k zastavení řízení.

^[3] Příloha zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

^[4] Nižší poplatky jsou v případě podání návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu.

^[5] Stejná sazba je za návrh na zrušení rozhodčího nález, je-li jeho předmětem peněžité plnění a navrhuje se zrušení z důvodu, že rozhodce rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy.

© Kancelář veřejného ochránce práv, červenec 2016